

BANKLARNING IQTISODIYOTDAGI ÓRNI

Xolikulov O'ktam¹

Olimova Dilobar²

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

KEYWORDS

Moliya vositachiligi, pul aylanishi, risklarni boshqarish, investitsiyalar, regulatsiya va nazorat, raqamli banklar, fintech, davlat moliyasi, korxona moliyasi, vositachilik, raqobatbardoshlik, kredit.

ABSTRACT

Ushbu maqola banklarning iqtisodiyotdagi muhim rolini va ularning moliyaviy tizimdagi o'rnini tahlil qiladi. Banklar, moliyaviy xizmatlar ko'rsatish orqali, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va barqarorlikni ta'minlashda muhim vositachilar hisoblanadi. Omonat va kredit xizmatlari, investitsiya imkoniyatlari, shuningdek, pul aylanishini boshqarish orqali banklar fuqarolar, korxonalar va davlatlar o'rtasida moliyaviy aloqalarni o'rnatadi. Maqolada banklarning asosiy funktsiyalari, iqtisodiy o'sishga ta'siri va zamonaviy bank xizmatlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Ushbu tadqiqot banklarning iqtisodiyotdagi ahamiyatini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi va moliyaviy tizimning samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiyalarni taqdim etadi.

2181-2675/© 2025 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: **10.5281/zenodo.15288123**

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Kirish

Bugungi kunda banklar iqtisodiy tizimning ajralmas qismi hisoblanadi. Ular nafaqat moliyaviy xizmatlarni taqdim etish orqali, balki iqtisodiy barqarorlik va o'sishni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Banklar, bir tomondan, jamiyatning moliyaviy resurslarini boshqarish va taqsimlash vazifasini bajaradi, boshqa tomondan esa, iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish va rivojlantirishda muhim vositachilar sifatida xizmat qiladi.

Banklar tomonidan taklif etilayotgan omonat va kredit xizmatlari, shuningdek, investitsiya imkoniyatlari, tadbirkorlikni rivojlantirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim ahamiyatga ega. Ular iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi va fuqarolar, korxonalar va davlatlar o'rtasida moliyaviy aloqalarni o'rnatadi.

Shuningdek, banklar pul aylanishini boshqarish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Ularning faoliyati nafaqat ichki iqtisodiyotga, balki global moliya

¹ Samarqand iqtisodiyot va servis institute Bank ishi kafedrası assistenti

² Samarqand iqtisodiyot va servis institute Bank-moliya xizmatlari fakulteti Bank ishi yo'nalishi 424-guruh talabasi

bozorlariga ham ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, banklarning iqtisodiyotdagi o'rnini tushunish va tahlil qilish, moliyaviy tizimning samaradorligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun zarurdir.

Ushbu maqolada banklarning asosiy funksiyalari, iqtisodiy o'sishga ta'siri, barqarorlikka qo'shgan hissalar va zamonaviy bank xizmatlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Maqsadimiz banklarning iqtisodiyotdagi roli va ahamiyatini kengaytirish va ularni yanada chuqurroq tushunishga yordam berishdir.

Banklarning iqtisodiy o'sishga ta'siri juda muhim va ko'p qirrali. Quyida banklarning iqtisodiy o'sishga qanday ta'sir qilishi haqida asosiy jihatlar keltirilgan:

Kredit berish: Banklar iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun kreditlar beradi. Bizneslar va shaxslar kredit olish orqali investitsiyalarni amalga oshirishi, yangi loyihalarni boshlashi yoki mavjud faoliyatlarini kengaytirishi mumkin. Bu esa ish o'rinlarini yaratadi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi.

Sarmoya jalb qilish: Banklar moliyaviy resurslarni yig'ish orqali iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi. Ular omonatlarni to'playdi va bu mablag'larni iqtisodiyotning turli sohalariga yo'naltiradi, masalan, infratuzilma, sanoat va xizmatlar.

Pul oqimlarini boshqarish: Banklar pul oqimlarini samarali boshqarish imkoniyatini taqdim etadi. Bu esa bizneslar va shaxslar uchun moliyaviy rejalashtirishni osonlashtiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Inovatsiyalarni rag'batlantirish: Banklar yangi texnologiyalar va innovatsion g'oyalarni moliyalashtirishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, yangi mahsulotlar va xizmatlarni yaratishga olib keladi, bu esa iqtisodiy o'sishni kuchaytiradi.

Xalqaro savdo va investitsiyalar: Banklar xalqaro savdo va investitsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi, bu esa mamlakatlarning iqtisodiy o'sishiga yordam beradi. Ular valyuta almashinuvi, eksport-import operatsiyalarini amalga oshirishda yordam beradi.

Moliyaviy barqarorlik: Barqaror bank tizimi iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlaydi. Banklarning ishonchli ishlashi va moliyaviy tizimning xavfsizligi investorlar va iste'molchilar ishonchini oshiradi, bu esa iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi.

Ijtimoiy mas'uliyat: Banklar ijtimoiy mas'uliyatni o'z zimmasiga olish orqali ham iqtisodiy o'sishga hissa qo'shishi mumkin. Ular ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish, kichik bizneslarni qo'llab-quvvatlash va mahalliy jamoalarga yordam berish orqali iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Umuman olganda, banklar iqtisodiyotning asosiy komponenti bo'lib, ularning faoliyati iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Iqtisodiy barqarorlik va o'sish uchun bank tizimi samarali ishlashi zarurdir.

Bank tizimining barqarorligi iqtisodiy rivojlanish va moliyaviy tizimning samarali ishlashi uchun juda muhimdir. Barqaror bank tizimi quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

Moliyaviy barqarorlik: Banklar o'z aktivlari va passivlarini muvozanatlash va risklarni boshqarish orqali moliyaviy barqarorlikni ta'minlashi kerak. Bu, banklarning to'lov qobiliyatini oshirish va moliyaviy inqirozlarni oldini olishga yordam beradi.

Kapital etarililigi: Banklar o'z kapitali va rezervlarini yetarli darajada saqlashi zarur. Bu,

banklarning moliyaviy risklarga qarshi kurashish imkoniyatini oshiradi va investorlar ishonchini oshiradi.

Regulyatsiya va nazorat: Mamlakatda bank tizimini tartibga soluvchi qonunlar va qoidalar mavjud bo'lishi kerak. Bank nazorati va regulyatsiyasi banklarning faoliyatini monitoring qilish, risklarni baholash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Risklarni boshqarish: Banklar kredit, likvidlik, bozor va operatsion risklarni samarali boshqarishi zarur. Risklarni boshqarish strategiyalari banklarning barqarorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Ishonch va shaffoflik: Bank tizimining ishonchliligi va shaffofligi investorlar va mijozlar ishonchini oshiradi. Banklar o'z faoliyatini ochiq va shaffof ravishda olib borishi, moliyaviy hisobotlarni aniq taqdim etishi lozim.

Mijozlar bilan munosabatlar: Banklar mijozlar bilan yaxshi munosabatlarni rivojlantirish orqali ularning ehtiyojlarini qondirishga intilishlari kerak. Mijozlar ishonchi bankning barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Iqtisodiy sharoitlar: Bank tizimining barqarorligi mamlakatning iqtisodiy sharoitlariga ham bog'liq. Iqtisodiy o'sish, inflyatsiya darajasi, ish bilan ta'minlash va boshqa makroiqtisodiy ko'rsatkichlar banklarning faoliyatiga ta'sir qiladi.

Xalqaro muvozanat: Xalqaro moliya bozorlaridagi o'zgarishlar ham bank tizimining barqarorligiga ta'sir qiladi. Banklar xalqaro savdo va investitsiyalarni boshqarish orqali global iqtisodiyotdagi o'zgarishlarga moslashishlari kerak.

Umuman olganda, barqaror bank tizimi iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Barqaror bank tizimi nafaqat moliyaviy inqirozlarni oldini olishga yordam beradi, balki iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi va ijtimoiy farovonlikni oshiradi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, banklar iqtisodiyotda muhim rol o'ynaydi, moliyaviy resurslarni taqsimlash va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish orqali barqarorlikni ta'minlaydi. Ular ijtimoiy mas'uliyatni o'z zimmasiga olib, ekologik va ijtimoiy loyihalarda ishtirok etmoqda. Raqamli banklar va fintech kompaniyalari yangi tendensiyalarni keltirib chiqarmoqda, bu esa bank xizmatlarini yanada samarali qiladi. Kelajakda banklar innovatsion yondashuvlari bilan iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Usmonqulova, F. (2024). Bank xodimlarining malakaviy kompetentsiyalarini bankning moliyaviy ko'rsatkichlariga ta'sirini baholash yo'llari. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 2(10), 464-475. <https://zenodo.org/record/13963750>
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). O'quv qo'llanmalar. <https://finlit.uz/uz/training/>
3. Moliyaviy savodxonlik. (2024). Moliyaviy savodxonlik bo'yicha o'quv materiallari. <https://www.moliyaviy-savodxonlik.com/>
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). Markaziy bank hududiy Bosh boshqarmalarining salohiyatli xodimlari uchun moliyaviy savodxonlik sohasida malaka

oshirishga doir amaliy trening mashgʻulotlari oʻtkazildi.
<https://finlit.uz/uz/news/1667148/>

5. Z.D.Niyozov, A.M.Karimova. Bank etikasi. Oʻquv qoʻllanma.-S.: Samarqand davla chet tillar instituti nashriyoti, 2022. 250 bet.